

## HETVENEZER TÉGLA

A köd már délután rátelepedett a külváros nyakára, mintha egyenként akarná megfojtani a házakat, meg az embereket. Jobbról, a fűtőház mögül, a vasgyár szürke üvegtetején kékesvörös fények villantak, s a gurító dombján, lassan, kényelmesen sétált egy mozdony. Hosszú kocsi-sorát inkább sejtetni, mint látni lehetett. Az állomás halvány fényei közé most futott be a pesti gyors.

Az országút balján két nagy kemény furakodott a magasba. A nagy területen szétszórt épületeket, szárítókat dűlőutak kötötték össze. Kerítés nem volt körülötte, s a téglagyár maga is mélyen benyúlt a szántóföldek közé. Az agyagbánya mélyén már karikába gömbölyödött a sötét.

Az udvaron az éjjeliőr nagy fekete kutyája császarkált nyugtalanul. Belefúrta orrát a szürkületbe, egy pillanatra megállt a kultúrterem ajtaja előtt, — figyelte a kiáramló zajt, s a tolakodóan feléjükzó cigarettafüst és emberi izzadság szagát. A zaj egyre növekedett, s a felcsattanó taps olyannak tűnt, mint a puskaropogás. Idegesen megrándult, majd elunva a járkálást, hasrafeküdt és hatalmasat ásított, mintha leakarna nyelni, a vitatkozókát, a gyárépületet az öreg Baloggal együtt.

A tőszegiek hátul, a padok mögött, az öreg Balog mögé sereglettek, és mohón lesték szájáról a szót. Az összeráncolt homlokokkal izgatottan magyarázott:

— Na, lássátok. Tudtam én, milyenek ezek. Megmondtam előre. Ez előtt egy hónappal lejött az igazgató: egy hordó sör lesz, ha elérjük a hatvanezret. Egy szót sem szóltam, mert szeretem a sört. De már akkor tudtam, hogy csalogatás. Vasárnap, igaz, megkaptuk a sört, meg a szép szavakat, de most újra eljönnek, hogy hetvanezer kell. Hát vegyék tudomásul szaktársak, én egy grammal sem csinállok többet, mint eddig, akármit is beszélnek!

— Igaza van, — rikoltott, közbe egy fiatal legény. — Szerencsés Jóska —, én nem szakítom meg magam senki kedvéért.

— Apád fia vagy — kiáltott valaki a terem elejéről. — Azt jobb szeretnéd, ha más szakadna meg érted, ugye?

Néhányan nevettek. Nem sokan szerették a hirtelenszöke legényt.

Kerekes, a vállalatvezető állt fel, tenyerét összeverte, hogy elcsituljon a zaj.

— Elvtársak! Szaktársak! Értsünk a szóból. Ki beszél itt erőszakról, meg csalogatásról. Hát nem értitek, hogy öt éves tervünk egyik legfontosabb posztján dolgozunk? Olyanok vagyunk, mint tésztaban a kovász. Ha nem adunk elég téglát, megakad az építkezés.

— Eddig elég volt negyvenezer?

Kerekes nyugodtan folytatta.

— Eddig elég, de ha nem akarunk megállni, fokozni kell a termelést, azt gondoljátok...

Az öreg Balog nem hagyta befejezni, dühtől vörösén ugrott fel.

— Először ötven, aztán hatvan, most meg hetvanezret fogunk csinálni. Aztán meg azzal jönnek, hogy ez sem elég. Nyocvanezer kell... Elgy millió.. Hát állatok vagyunk mi? Az orrunknál fogva vezetnek bennünket, emberek! De ha eszünk lesz, nem dolgozunk inunk szakadtáig. En legalábbis nem.

— Ugy van!

Oriási moraj felelt a dühös kifakadásra. A tószegiek fűtyülni kezdtek, és távolabb húzódtak a szolnokiaktól. A jellegzetes parasztarcokból most düh és elszántság sugárzott.

Ince Gábor, a gépész, lassan, megfontoltan beszélt.

— Mondtam, hogy ne vegyünk fel ezeket a csórókat. Mert mit hisz ezeknek a gyár? Eredjetekek a fenébe, oszt túrjátok a földet, amit az öreg Szerencséstől kaptok haszonbérbe, de amit a demokrácia adott, visszaadjátok ám, de vissza ám, a szerelmet! Szégyellem, hogy ilyen szaktársaim vannak!

A láрма most alábbhagyott, csak az öreg Balog hűmmögött félhangosan. Hirtelen felcsattant egy hang:

— Ne hallgassatok rá, emberek! Lefizették ellenünk, de ha dolgozni akar, hát dolgozzon, neki adom a sörrészem. — Szerencsés Jóska úgy rikoltozott, mintha személyes sérelem érné minden darab téglával, amivel esetleg többet termelnek.

Varjú Sándor állt fel. Előrenyújtott kezével félretolta Szerencsést és vádlóan mutatott Balog András felé:

— Eletedben mindig gúzultél, robotoltál értelem és haszon nélkül. Jól tudom, ismerjük egymást régebről! Most, amikor megbecsülnék a munkádat, megkapod érte a fizetést rendesen, amikor nem a tőkésnek dolgozol, így beszélsz, Balog szaktárs? Vedd tudomásul, hogy mi lenn a bányában, a présnél, a lerakásnál igenis a mellett szavazunk, hogy elérjük a hetvenezret. Ha te saját posztodon megakadályozol bennünket, odateszünk, ahová minden kulákbérenc való. Ezt neked is jó lesz megjegyezned Szerencsés!

Hirtelen néma csönd lett. Az öreg Balog sápadtan rága a szája szélét. Varjú Sándor meghajlott hátát kiegyenesítette, s büszkén, haragos pillantással méregette ellenfelét. Szerencsés a sarokba húzódtott, és igyekezett láthatatlan lenni.

A padok mellett ott állt az a bizonyos söröshordó, amelyet ma este ugyancsak sűrűn emlegettek. Falusi Károly lépett fel rá. Félmeztelen volt, inge keresztülvetve a vállán. Testén téglapor, és piszok. A gyűlés miatt, úgy látszik, nem ért rá megfürödni. Magos homlokát ráncok barázdálták. Szürke szeme éles, és kemény.

Valaki hangosan vidámat rikkantott:

— Halljuk a présbizalmi!

Az arcok odafordultak.

Falusi Károly ceruzát és egy hihetetlenül piszkos füzetet kotort elő a zsebéből.

— Elvtársak! Mielőtt megfojtánánk egymást, figyeljetekek rám egy csöppet. Azt látom, hogy mindenkit érdekel a munkaverseny, kit így, kit úgy. De nincs igaza Ince elvtársnak, mert azok a szaktársak is jól megállták a helyüket, akik nem régen még a földön dolgoztak. Szeretni fogják vagy máris szeretik a gyárat, amely nekik kenyeret, az országnak meg téglát ad. És senkinek sem közömbös, hogy mennyit. Amikor megnyertük a mezőúri központ által hirdeltt verseny, nem egy hordó sörért tettük. Most sem két hordó sörért csináljuk meg a hetvenezret, — ha meglehet, már pedig meglehet —, hanem a becsületünkért. A jövőnkért.

A jobb fizetésért. És legfőképpen azért, mert ilyen teljesítmény még nem volt Magyarországon. Mert meg akarjuk mutatni Pártunknak, kormánynak, hogy mi is meg tudjuk védeni a békét, mi és tudjuk építeni a szocializmust, igen, éppen itt, a saját posztunkon. És megteesszük akkor is, ha a tőszegiek ellene vannak.

A füzetéből most adatokat olvasott. Felsorolta a munkafolyamatokat, becsztotta az embereket, s az egész műszak most úgy festett, mint egyetlen komplex brigád. Mindenki pontosan tudta, mennyit kell termelnie egy óra alatt.

— Ez csak terv, ha akarjátok elfogadjátok, ha akarjátok, nem. Azt tudjátok, hogy Incze Gábor újítása óta az automata kétannyit termel, mint eddig, de Simon Pistával vállaljuk, hogy az automata nem tud annyi téglát elválni, amennyit idejében le nem szednénk.

Hatalmas zaj tönt ki. Sokan felugráltak és állva tapsoltak. Az öreg Varjú hangja viaskodott a lármaival.

— Alki elfogadja az újabb munkaversenyt, nyújtsa fel a kezét!

A szolnokiak nem tétováztak. Incze Gábor mind a kettőt magasba lendítette, csak a tőszegiek álltak zavartan az öreg Balog mellett. Az megköszönte a torkát, aztán lassan, tempósan felemelte a balkezét. A tőszegiek követték. Egyhangúlag fogadták el. Azt azonban senkisémm vette észre, hogy Szerencsés nadrágzsebében ökölbe szorult mindkét keze. Ő nem szavazott.

**KEDDI NAP VOLT.** A téglagyár dudája az imént fújta el a hetet. Kerekes, a vállalatvezető a gépház felé futott és bekabált a hátsóajtón.

— Incze bácsi, gyorsabbra tudja venni az automatát?

Az öreg gépész motoszkált valamit a kapcsolótáblán, aztán kidugta olajos arcát.

— Mit gondol Kerekes elvtárs, sikerül?

Az megállt.

— Sikerülnie kell, érti?

Sarkonfordult és továbbrohant. Falusiiba ütközött.

— No, Károly, úriember lettél, mért nem dugod zsebre a kezéd.

Az bosszúsan rántott egyet a vállán.

— Nem jön az agyag.

Valóban úgy látszott, hogy csigalassúsággal vánszorog az a nagy lánc, amely a bányából vonszolja az agyagot a préshez.

Végre megjelent az első csille. Varjú Sándor tölcserő csinált a tenyeréből:

— Károly elvtárs, erős madzag van a fehérneműdben?

Falusi visszanevetett.

— Ne félts te engem!

Az öreg Incze rohant elő a gépházból. Igazított valamit az automatán, ami az agyagot szabdalja téglányi darabokra. Aztán meghúzta az indítókart.

Károly úgy nézett a gépre, mintha ki akarná imádkozni belőle az első téglát.

Cigány Jancsi, meg a két lány izgatottan figyelt.

A gép beindult és megjelent az első agyagcsomó. Károly a szemével intett Simon Jancsinak.

— Most!

Pontosan kiszámított mozdulatokkal hármásával rakták a nyerstéglát a sínekre tolt kocsikra. Amint egy sor megvolt, a lányok ráfektették a deszkát. Megtelt az első kocsi. Károly ránevetett a gépészre.

— Incze bácsi, elalszunk.

Az gonoszkodva nézett rá.

— Várj csak, te ördögfióka!

Ujra megsimogatta a gépet, mire olyan sebesen járt a kés, hogy vakította a szemet.

— No, elég már?

Károly hátáról lekivánczozott az ing.

Cigány Jancsi összetölt két kocsi, eléjefogta lovát, és vitte a lera-kóhoz. Aztán rohant vissza. Barna arcából csak a szeme és fehér fogai villogtak. Vildám hangja túlharsogta a gép morajját.

— Nee, te nee, az anyád, miszlikékbe aprítalak!

Varjú bácsi újra fölszólt.

— Incze elvtárs, csináljon valamit ezzel a nyúves láncsal, mert nem tudok elég anyagot adni.

Az öreg fölmászott a préshéz, s úgy látszott, mintha gycsulna a lánc, de hirtelen megállt.

Varjú káromkodott.

— Hé, mi a menköt csinálsz?

De végig sem érkezett mondani, a lánc megugrott, és sebesen cipelte egyik oldalon a teli csilléket, másik oldalon meg az üreseket. Nem győzte akasztgatni. Összeszorította a fogát, de mosolygott.

A bányából apró, egylóerős Diesel motor, a kuli vonszolta hét-nyolc percben a teli csilléket. Ma a szokott három helyett hatot hozott.

Kerekes a présház tetején majd hanyatt esett, amikor meglátta.

— Hé, Sanyi, ne hozz hatot, mert bedöglük a Kuli, oszt végünk. Hal-lód?

Az ártatlan képet vágva üvöltött vissza.

— Mé, hát hanyat hozzak?

— Hármat. Érted, vagy négyet... legfeljebb ötöt.

— Jó.

De azért továbbra is hatosával járt.

Kerekes csak úgy magának mormogta: — Ha mégis bedöglük, széj-jelvágom.

Kilenc óra volt. Kerekes Falusiék mellett állt, és figyelte a munkát.

— Nem leszünk meg, Károly, nem leszünk meg.

— Biztos?

Meglepődve kapta fel a fejét. Hátamögött Falusiné állt.

— Hát maga hogy került ide?

Az asszony nem válaszolt, szemével egyre férjét nézte, aki leszegezett fejjel dolgozott. Amikor meglátta a feleségét, nem állt meg, csak felébölintett.

— Hát csak kijöttél?

Az asszony nevetett.

— Gondolod, hogy nyugodtan tudnék otthonmaradni:

A lányok már az utolsó üres kocsit tölték. Jancsi sehol. Kerekes összeráncolt homlokkal tekintgetett a szárító felé.

— Kocsit! Kocsit adjatok a teremtésit, mert belefulladunk a téglalába.

Károly homlokán kidagadnak az erek.

— Hallod, Kerekes, szerezz kocsit, mert szétverem ezt a rohadt világot!

Már a legfelső deszka is megtelt, amikor Kerekes hatalmas iramban rohant a szárító felé. Dühében belerúgott a lába alá settenkedő kutyába.

— Ica, Bözsi elaludtatok? Áll a gép!

Szegfű Bözsi abbahagyta a munkát.

— Kevesen vagyunk, Kerekes elvtárs. Mancsi helyett sem jött ember. Így nem lehet győzni.

Kerekes nem várta meg, míg befejezi, továbbrohant, csak a foga közt szitkozódott.

— Ezt tegnap is mondhattátok volna... — Aztán hirtelen még dühösebb lett, mert rájött, ebben meg éppen ő maga a hibás.

Az irodaajtóban összeütközött a takarítónővel.

— Fehérné, aranyos Fehérné, segítsen rajtunk.

Az asszony elnevette magát, még sohasem látta rimánkodni a telepvezetőt.

— No, mit akar belőlem kicsalni?

— Kevesen vannak a szárítónál.

Az asszony szó nélkül letette a seprőt, még a vedret. Vagy tíz méternyire a lerakódótól meglepve álltak meg. A lányok között ott dolgozott Falusiné. Hosszú, barna haja lelógott mellére. Karján felgyűrve a ruha. És látszott, ugyancsak igyekezik, hogy le ne maradjon a többiekkel.

Falusi és Simon hihetetlen gyorsasággal szedte a téglát az autómátáról. Sötétbarna hátukon patakokban folyt a poros verejték. Kezüik egyik pillanatban a kocsin, másikban már az utomatán.

— Károly tudod, hal a feleséged?

— Nem — szúrta meg foga közt a szót.

— A lerakóknak segít.

— Ugy...

A vállalatvezető nem érkezett rá eldönteni, hogy kinek szólt ez az ügy, mert valaki felkiabált a présházból.

— Kerekes elvtárs, lassan jön a főd!

Az megrándult, mint akibe belecsíptek, és elrohant. Károly rámosolyodott Simonra.

— Ennek, úgy látszik, taplót dugtak a fülébe.

A bánya bejáratánál Varjú kiabált utána.

— Kerekes elvtárs, majd én lemegyek, jó? Ebben az öreg Balog keze van.

Az megállt, és hosszan nézett az arcába.

— Hány állítás van Varjú bácsi?

— Huszonkettő.

— No akkor nem bánom, majd addig én akasztok.

Nekifeküdt a következő csillének, és a lánc alá toltá.

Varjú felugrott az üres kocsikkal haladó Kuli hátuljára.

A bányában félméztelenre dolgoztak a tószegiek, Nagy lapáttal, természetesen forgatták a földet a csillékre. Szerencsés a lapát, nyelére támaszkodva, valamit erősen magyarázott. A többiek azért valamennyire igyekeztek, csak az öreg Balog dolgozott kivételesen kimérten lassan. Varjú Sándor odament hozzá, hogy arcába csapott a lehelete.

— Balog szaktárs, te máma kivételesen nem töröd magad, ugye?

Az öreg hátrább húzódott.

— Ugy dógozok, ahogy tudok.

Szerencsés felröhögött és a többiek is megálltak egy pillanatra, Varjú a szájába harapott, két szeme apró ponttá szűkült.

— No persze! Ugy dolgozol, ahogy tudsz. De arról van szó, hogy eredj a helyemre akasztani, majd én itt maradok.

Balog megrándult és haragosan nézett rá.

— Ide figyelj Varjú Sándor! Ez az én posztom, engem idetettek, mindig itt dolgoztam, máma is itt maradok.

— Ugy van, — rikoltott közbe Szerencsés — ne üsse mindenbe bele az orrát!

Varjú nem nézett rá.

— Ez a te posztod, De máma kivételesen elmegy innen, mert elárultál bennünket. A bányán függ, hogy elérjük-e a hetvenezret. Ha te itt maradsz, nem érjük el. Érted ugye?

— Egy tapodtat se megyek.

Varjú közelebb lépett.

— Ugy, szóval akadályozol bennünket. Éppen te, Balog András? Idáig süllyedtél? A kulákokra hallgatsz! Hát nem te tanítottál engem összefogásra, nem veled indítottuk el a szűrájkot a Zagyvagátnál? Eladtad magad az ellenségnek. A véred ellen fordultál? Te... Rongy ember vagy, Balog András!

Az riadtan hátrált, de az elkeseredés pirosra festette az arcát. Nem érkezett szólni, mert Szerencsés tajtékozó dühvel köztük ugrott. Magasra lendítette a kezében tartott lapátot.

— Pusztulj innen... Te vagy az áruló, te, igen, aki elveszi a becsületes emberek földjét, ... aki ...

Varjú egyetlen ugrással mellette termett, kicsavarta kezéből a szeres számót, és nagy erővel arculütötte.

— Takarodj!

Annak szemében riadt fény gyúlt, arcára tapasztotta kezét és felüvöltött.

— Várj csak, Varjú Sándor, ezt még megkeserülöd!

Varjú nem nézett rá, de megragadta a lapátot, és belevágta a földbe. Az öreg Balognak is csak annyit szólt:

— Látnod, ilyenekkel cseresznyézel.

FALUSI KÁROLY HATALMASAT LÉLEKZETT és leállította a gépet. Simonra nézett, aki vallóssággal tántorgott a fáradtságtól.

— Hallod-e Pista? Mi aztán ugyancsak befutottunk magunknak.

Az nem szólt, csak leült egy akác vékony árnyékába és előszedte a szalonnáit.

— Megkéké mán szervezni az üzemi konyhát.

— Persze — mondta Falusi és egyre azon törte a fejét, hogy valahol hiba van. Ezt az iramot nem fogják bírni, még ha sikerül is megcsinálni ma a hetvenezret. Elvégre a munkaverseny tényleg nem arra való, hogy megszakítsák magukat. — Valamin észszerűsíteni kellene, gondolja, s amint ránéz a gépre, hirtelen belévíllan valami.

— Te Pista, — kezdi izgatottan —, ha megosztanánk a szalagot, amin az agyag jön, négy ember is tudna dolgozni.

Az eszi a szalonnát és hümmög.

— De akkor többé kerülne.

De Falusi már felugrott és elrohant Kerekeshez.

— Hallod-e vállalatvezető elvtárs, javítani kellene valamit a gépeken, mert így kidöglünk hamar, oszt mégis csak a reakcióoknak lesz igaza.

Az odamegy a géphez, nézegeti, csóválja a fejét és közben arra gondol, hogy ez igazán neki is észébe juthatott volna.

Falusi már azt magyarázza, hogy gépesíteni kell a bányát is, mikor letelt az ebédidő. Ránevet a feleségére, aki hasztalan várta az ebéddel és meghúzta az indítókart.

— No gyerünk, lássuk miből élünk.

Délután fél három. Varjú Sándor bukkan fel, verejtékezte a bánya torkán. Odamegy Kerekeshez.

— No, adja ide, most már győzik.

— Mit gondol, hány állítás van?

— Hatvan?

— Nyolcvannyolc, érti!

Varjú csak csóválja a fejét.

— Kevés, ez még csak ötvenkilenc ezer. Meg kell gyorsítani a láncot.

Ince Gábor éppen befordult a gépház ajtaján, mikor észrevette a vékony tűzosíkot, mely a motorház felé futott.

— Hé, emberek! Tűz...

Nem érkezett rá végigmondani, mert valaki hatalmas ütést mért a fejére, hogy összeesett.

Szerencsés lerakta a kerékagyat, és gúnyosan mosolygott.

— Egynek már megfizettem...

Petroleumos kannát keresgélt, mert az öreg Ince estében eloltotta a tüzet. Bőven végiglocsolta a gépeket, gyufát szedett elő, amikor Ince felnyögött. Ujra megmarkolászta a kerékküllöt és felemelte.

— No öreg, akarsz még egyet?

Kerekes ezt látta meg a gépház ablakán. Felüvöltött és könyökével benyomta az ablakot. A következő pillanatban már bent volt.

Az megforgatta a küllöt, de már nem érkezett rá lecsapni.

Fél négy. Kerekes tölcserűt formált kezéből és Varjú felé üvöltött.

— Mi ujság. Varjú szaktárs?

— Kilencvenegy! Még hét állítás kellene.

A prés mellett fehér gőzt lövelt a gyár dudája, majd mély, rekedt

hangon szólalt meg. Négy órát jelzett, a munkaidő végét. Falusi Károly végigsímitott izzadt mellén, s a többiekkel az iroda felé indult.

— Hát ez is megvan.

A telepvezető szobája előtt izgatottan gyülekeztek az emberek. Az eredményt tárgyalták és a Szerencsés-esetről beszélgettek.

Egy fiatal tószegi ökölbesorította a kezét, a szeme villogott.

— És mi hittünk ennek a gazembernek.

Az öreg Balog zavartan sompolygott Varjúhoz.

— Te Sanyi, mit gondolsz, megvan a hetvenezer?

Az nem szólt, csak titokzatosan mosolygott. Aztán mégis rándított egyet a vállán.

— Hanem ezzel a Szerencsés komáddal ugyancsak leszerepeltél.

Végre kijött Kerekes.

— Szaktársak, azonnal megtudjuk az eredményt, csak átveszem a táblákat, de azt hiszem nem sikerült.

Varjú Sándor köszörüli a torkát.

— Hát izé... a dolog úgy áll, hogy sikerült.

— Mit beszélsz.

— Hány állítás ment le? — kiabáltak mindenünnen.

Varjú Sándor kihúzza magát.

Kilencvennyolc.

— Hínnye a mindenit, gyerünk azzal a táblákkal!

Néhány perc múlva jött vissza. A munkások türelmetlenül várták. Falusi Károly karjába kapaszkodott a felesége, ruhája poros, de szemé sohasem égett még ilyen mély, fekete tűzben.

— Szaktársak, a mai nap hetvenháromezer téglát csináltunk. — Néhány pillanatnyi csend után folytatta. — Elvtársak, szaktársak. Határozzuk el, hogy ezt az eredményt azonnal megtáviratozzuk a Magyar Dolgozók Pártjának és nagy vezérünknek, Rákosi elvtársnak.

Felzúgott a taps, aztán csend lett. Az emberek ottmaradtak. Vártak valamire.

Az országútról behallatszott az autók túlkölése, és tisztán lehetett hallani, amint játszott a szél az útmenti eperfák leveleivel.

Nem, senkisé nem tudta honnan jött ki, kezdte el, de már ott volt az aszfalton a győzelmes hadsereg indulója:

Fel, fel ti rabjai a földnek,

Fel, fel te éhes proletár.

Aztán befejezték. Varjú Sándor félrehúzódott és egy könnycseppet morzsolt el a szemén. Aztán óvatosan körülnézett, de nem vette észre senki.

BOZÓ LÁSZLÓ